

Tuỳ bút

Trích đoạn : TRỞ VỀ CỐ ĐÔ

Ngày thứ 1 : Đến Huế

Tạ từ Đà Nẵng với bữa sáng bằng bánh mì ốp-la vì bởi hôm qua món mì Quảng không hấp dẫn người thành phố. Sớm nay thức dậy , nhà ăn đã vắng khách nhàn du...
Bâng khuâng, lòng có hỏi lòng ?
Buồn ! vui ! nhiều ? ít ?... sao đơng đầy hồn...

Đường Quốc lộ buổi sớm dịu dàng như vạt áo “Tiên Sa”, chiếc xe ca nhàn nhã gặm nhấm tiếp con đường...

Em đã ngủ . Hãy ngủ đi em

vì đường còn xa ... xa lắm !?!

Bé cũng ngả vào lòng ,

nghiêng đầu võ giấc thơm nồng trên vai.

Còn lại một mình ... một lon Cafemoka ướp lạnh,

Một điếu thuốc cháy dở trên tay... một khoảnh khắc yên bình chợt đến, đủ để thấy lòng mình dang trải, đủ để thấy hạnh phúc giản đơn đến thật đầy trong một buổi sớm mai ...

Một bên là biển

Bên kia là núi

Giữa vẽ con đường

Đường vào đèo Hải Vân uốn lượn như tranh vẽ. Từng chiếc gương cầu là biển báo một tầng cao. Cứ thế, mỗi lúc mỗi cao dần . Những cung đường như uốn lượn dưới chân. Ven thành núi, những chiếc vòi phun nước trắng xóa cả một vùng trời. Ngõ ngang là bóng pháo hoa đón người... Quê hương ơi sao đẹp đến nức lòng... làm cho ngỡ ngẩn chữ tình, chữ yêu ...

Ài Hải Vân

Rực vàng nắng ấm

Trời cao lồng lộng, biển tím mù xa

Đỉnh đèo là chốn cao xa tận cùng

Nao nao... lòng thấy nao nao.

Nơi đây thấy được biết bao lạ lùng

Quê hương một dải... trùng trùng tình yêu .

Một góc tường thành hoang phế, loang lổ, rêu phong cũ kỹ đến nhếch nhác nằm chơ vơ trên đỉnh đèo. Đất trời vào trưa thật lặng lẽ, nắng vàng nung đốt nhân gian. Thoảng nghe tiếng vọng từ trong đất... tiếng vó câu ngày xưa thời khai quốc...

...ngày xưa: Công Chúa Huyền Trân

Gửi tim ở lại, băng khuâng theo người

...làm dâu !?! Cho trọn với đời

Ngựa xa quan ái, cả đời lòng đau..

Đỏ đèo, vào đất Lăng Cô, một vịnh nho nhỏ ... đẹp đến ngáy lòng nằm sát chân đèo.

Lăng Cô đẹp đến bất ngờ...

Lăng Cô !...

Là tên em có phải ?!? ...

Tên một người con gái

Xóa tóc, buổi sớm mai

Giữa biển xanh nắng ấm

Ngắm em ?!? ... tí tấp trên cao

.... nơi lưng con núi

..... ở cuối con đèo.

Xa trông em thắm

Gần thấy em xinh

Một Lăng Cô đẹp

Lung linh giữa trời

Thật gần, gần như hơi thở. Lúc nhúc những con đò về neo nơi bến đậu . Bình yên, lặng lẽ và trong suốt như pha lê...

Dân vạn đò giờ này : say giấc ngủ

Bởi đêm khuya phải dạt nước kiếm ăn

Đời đò là thế ! Kiếp đò là thế !

Như biển kia tự kiếm bến cho mình.

Vạc ăn đêm họp thành bầy : soài cánh

Duỗi dài thân trên mái tóc Lăng Cô

Vạc thân gầy, cứ sao người bảo đẹp !?!

Kiếp nghèo kia có đẹp được bao giờ !?!...
Xa Lãng Cô mắt Lãng Cô trong mắt ,
.... sao vẫn thấy mặn nồng hơi ấm đất Lãng Cô...

Thời gian lẩn theo vòng bánh xe lăn tít trên mặt đường ... Đường vào Tràng An thật xa, qua thật nhiều những mảnh ruộng, con đê... Bất chợt ngỡ mình là kẻ sĩ hôm xưa lên kinh ứng thí, vai mang kinh sử, lưng đeo chõng lều hổ hủ bước trên con đê ... mơ mộng về một ngày mai ...

Mộng mơ khi hết khoa thi
Tên mình cũng được ghi lên bảng vàng
Ban ngày cũng có ngủ mơ
Thành thời “kẻ sĩ” cứ mơ tha hồ
Ơi ! ông “ Tiến sĩ ba lô”
Vợ con ông gọi “ A-lô” về giùm !?!...

Gần vào Huế, lòng rộn ràng nô nức
Nửa đời qua chưa thấy Huế ra rặng ?
Thèm được nghe tiếng” lạ rứa, chi mô” ...
Trên môi người nơi xứ đất cố đô .

Xe vào Huế, dừng lại nơi quán trọ. Trời Huế đang vào mùa nắng nóng. Chơi vài ván ping pong để đốt thời gian đợi, và quên cái oi bức đến khó chịu của tiết trời hè nơi đất Huế ...
Một bữa trưa ăn vội, chẳng kịp ngả lưng đã vội lên xe ... xuống phố... với người ...
Thôi đành nhắm mắt đưa chân, theo người hướng dẫn... vào đất “Thần Kinh”.
Xe vào cầu, vượt dòng Hương Giang . Không phải bằng Tràng Tiền mà bằng chiếc cầu mới dựng ... Thấy Tràng Tiền thoáng qua trong mắt và cũng không kịp đếm đủ sáu vòm mười hai nhịp bắc ngang sông .. Chạy sóng đôi, ngược hướng con sông chảy ... một kỳ đài lặng gió đứng đơn côi... một Phú Vân Lâu cô tịch trầm mặc bên bến sông ...

Nghe kể rằng :
Nơi này ... thuở xưa, vua thường hay đến đây câu cá, thường rượu, làm thơ...
Em ơi ! Nếu vì thơ vua mà cá mắc câu , thì ô hô :
Thương sao con cá dại khờ
Bởi vua có biết làm thơ bao giờ ?!?
... Thần thờ ?!? Vua biết chưa Vua ?!?
Tóc dài con gái ... hôm xưa nắng vàng
Vua chưa có tối lang thang,
Theo chân người ấy đến ngang lối về
Đợi chờ ?!? ... chưa đến tái tê.
Tình ?!? ... Vua chẳng có sao về làm thơ
Tiếc thương con cá ...ngẩn ngơ...

Linh Mục Tự
Đọc theo giọng Huế âm “ư” nơi cổ
Ấm nồng sao một vạt đất ven sông
Tiếng than... cao đến sáu tầng
Làm chùng ngọn liễu, khiến sông dạt dào.

Một vương sơn với hai chiếc tháp nhỏ ... bên này là tấm văn bia... bên kia treo chiếc chuông chùa. Trên sân nắng gắt, một khoảng râm mát dưới mái hiên chùa. Yên lặng và thâm nghiêm ... Sợ lòng trần làm ô trọc cửa thiền, thôi đành ở lại trên sân vọng bái với lòng thành kính... Thoảng đưa một thoáng hương trầm lộc Phật, tiếng chuông vang vọng khai tâm cho người... và cho cả những vị sư già đang yên ngủ ở cuối sân .

Sao yên lành quá !...
Xin tạ từ vùng đất trường miên yên lành... tạm biệt chú rùa đá trăm năm...
Thấy thương cho kiếp rùa kia

Bao năm gồng gánh vắn bia trên người.
Hôm nay “ Tiến, Cử” vạn người
Mấy ai đọc nổi những lời lẽ kia
Chiều buồn nắng nhạt trên bia
Nghe chuông chùa đổ, rùa kia lia hồn
Thà về với biển còn hơn ?!?...

Đại nội Huế. Một tháp canh cao trên đầu, dưới chân một lũy hào sâu. Bộ hành qua cổng thành bằng đá vào sâu trong đại nội. Đại nội Huế rộng thênh thang, không phố thị. Bốn hồ sen, ba lối ngõ đi vào... Cấm Tử Thành năm cửa lạ mà quen. Lạ ?!? không thị tứ. Quen ?!? tư tưởng lòng. Huế là thế ! Lầu son gác tía, cung cấm thâm nghiêm. Huế diễm lệ và xa vời quá! ...

Đến bằng cửa quan ...

... về bằng cửa lính

... cửa Ngọ Môn vẫn phong kín đợi vua về

Kính thành ơi ! với luật lệ nghiêm cần
Như nét ngang không sổ thẳng bao giờ
Một bước chân đi, dặm ngàn vó ngựa
Tiếng quân reo trong nắng lửa kinh kỳ
Gió nóng phương nào gió dào dạt thổi
Để mồ hôi bịn rịn ... bỏ làn da

Trốn nắng dưới gác trống châu xưa cũ . Trống sòn gằn rách mặt thuộc da . Cô áo tím, vẫn lững lờ đứng đó ... kể lẻ chuyện xưa cũ một thời. Cảm ơn cô gái, cô là Huế . Huế bỗng là cô đau đau một nỗi buồn ... không thể kể. Khe khẽ như một con sê nhỏ, tay vân vê tà áo, cô kể hoài về một Huế thuở xưa...

Một khoảng sân rộng : sân châu đồ nắng rát da...

Sân xưa sao ở quá xa Phụng lâu ...

Ngỡ ngang thay phận nhà quan

Cũng tôi bằng nắng cũng chan mưa nguồn...

Nắng mưa, mới cũ, xưa nay ... quyện vào nhau thành chất nồng say của sử thi dân tộc. Nỗi buồn đến thật vô cơ khi ngòi viết vẹo trên bờ thành hoang phế mơ về điện ngọc cung nga ngày cũ. Những tháng ngày xa xưa ấy dường như chấp chờn trên đầu những ngọn cỏ lau xơ xác ngoài xa kia. Ngập ngựa ...nỗi buồn..?!? ... Ở phía dãy nhà ngang xông xao tiếng cười nói .

Tự hỏi ...

Bây chừ vua ở nơi mô ?

... thiêng đàng ?!? ... đạ ngục ?!? ...

Sao không về thăm lại :

... chốn cũ ?!? ... thêm xưa ?!? ...

Để thấy nắng rát lưng

... giữa ngày tháng sáu

Thấy buồn ...

Ói ! Hoàng thành ngày ấy

... giờ đây tan nát

Sân châu xưa : vắng...ngồi :

... chờ nghe trống đổ

Chiều đem cô tịch , đổ :

... đổ một trời xưa

Vua không về ?!? Có phải :

...lòng dâng chua xót

Ngai vàng đã giả ?!? Sao :

... giả cả ông vua

Ông vua buồn ... ông vua :

... bỏ đi thật xa...

Chiều Đông Ba, tên cũ áo mới, khiến xưa nay lẫn lộn ... hồn xơ xác hồn ... buồn bã kẻ lữ
hành thang thang trên phố, tập làm kẻ đi hoang. Nắng buổi chiều mong manh như tơ vàng
dăng trải khắp trời cổ đô. Lang thang đến bến đò ngang nhìn dòng Hương Giang xuôi chảy
Hương giang ... chiều rụng ... chiều rơi
Vàng con nước đỏ , chơi vui lòng buồn
Tràng tiền soi bóng chiều buông
Ngự Bình xa tít... càn khôn muôn màu
Em ơi ! Canh cánh lòng đau
Sông Hương núi Ngự ngàn sau vẫn còn
Huế là hai mảnh con con
Con con hai mảnh sơn son thếp vàng

Lối đi về ngang qua trường Quốc Học, hàng phượng ven đường đang vào kỳ trở hoa đỏ rực,
không còn bóng dáng những tà áo học trò nên con đường mang dáng vẻ của một triết nhân
trầm mặc. Bảng đá yết thị lệnh vua nằm cạnh bến sông .. xưa kia có bến đò ngang, cố tìm
lại một con đò ...

Ngỡ là xưa cũ : bến đò
Cho người sĩ tử chờ đò vua sang
Chen nhau xem chiếc bảng vàng
Vạn người có lẽ ?? chen ngang bỏ về
Về : buồn !?! Buồn đến é chề
Tiếc công mài mực, lê thê nổi sầu ...
Trở về quán trọ khi chiều dần vào tối . Có một vệt nắng vàng còn sót lại nằm vắt trên đầu
quán... Trời trở tối thật mau.

Đêm Huế, kẻ giang hồ thu mình trong góc con đò, mơ màng nghe hát Châu văn... ngỡ mình
: ...là người lịch lãm giàu sang ...mua vui, gỡ phách xênh xang ca trù ...

Đò đưa lờ lững xuôi về
Nỗi buồn nhật được bên lờ trời đêm
Nhẹ nhàng, giọng hát ai êm
Chút thương... chút nhớ ...một đêm Huế buồn
Đèn hoa theo nước xuôi nguồn
Cho câu hò Huế nhẹ nhàng tiếng sầu...
Sông ơi! Trời đi... trời thật xa, mang thân phận mình đến một nơi xa mờ nào đó. Sông đã trôi
bao nhiêu năm rồi nhỉ ? Mà sao vẫn chưa thôi nhọc nhằn đa đoan... Đêm Huế lắng đọng,
đêm đi lững thững. Có một tên du thủ say mềm ngất ngưỡng đi trên phố, đi tìm kiếm thân
phận mình, đi tìm chuyện đò ngày đó còn bỏ dở câu hò... Đêm Huế ngọt đắng như ngụm
cafe vừa nuốt trôi qua cổ . Đêm như chực lại ... đêm rất Huế.

Ngày thứ hai : Lãng tâm

Hương Giang với những con đò chờ cát .
Mặt trời bách bộ trên sông,
theo con đò dọc xuôi dòng... đi xa.
Đi xa, xa tít mù xa,
đi thăm đi hỏi vua ta phương nào ???...

Sông Hương . Gió nhẹ thổi, một con đò nhỏ trôi xuôi. Sông lững lờ, sông êm mơ. Tôi
nhìn em, ...em nhìn tôi !?! ... Một câu thơ không vẹn , một cuộc tình không may...

Trời ban phận đó đa đoan
Nên bù vài khắc giàu sang tẩm lòng
Lòng trôi lòng dạt trên sông
Trên sông trôi dạt chông chênh ngã đời
Nhớ ai ? Nhớ đến vơi vơi
Thương ai ? ai có kiếp đời long đong
Hôm nay một sáng bình bình
Theo em một buổi xuôi dòng đa đoan.

Còn đồ nhàn tản như một kẻ rong chơi. Cứ ngỡ thế là vui !?! ... nỗi buồn đứng cạnh cơn vui làm trò : ... thân cò lặn lội bờ ao ...

Con đồ lặn lội dưới sông
Moi lòng sông chảy phơi phong giữa trời
Lòng sông phơi nắng : bời rời
Hoá thành vàng cát nuôi đời đồ kia.

Dấu lặng viết trên dòng Hương giang, nàng con gái đẹp xứ Huế. Cảm ơn em về một lần hạnh ngộ đầy tình, đầy mơ ... Bỏ đồ đi kiếm lãng vua

Lãng Minh Mạng

Khạo khờ , đứng ngắm lãng vua
Non xanh nước biếc, mây khua nắng vàng
Cổng: ngoài , tấm : giữa , cuối : lãng.
Con đường chính giữa hợp thành chữ Vương
Hữu : Bạch Hồ , tả : Thanh Long
Huyền vũ, Chu tước song song hình thành
Càn khôn theo thế vận hành
Giúp ngôi cứu ngũ an lành đời sau
Đất trời nào phải thế đâu !?!...
Chỉ xem phúc ảm ai giàu hơn ai
Sơn hà nặng gánh hai vai
Yên dân vượng nước hôm mai vương tròn
Thế là tạo cuộc cho con
Địa linh nhân kiệt khắp non nước này
Lòng vua lãng thế tỏ bày...

Đường chính đạo : Bắc Nam , hôm nay đi dạo. Mặt đá lạnh tanh dưới lớp rêu phủ. Hoa cỏ xác xơ dưới chân người qua lại . Trên lối đi cây sứ trắng trở hoa thom lừng...

Giã từ nhà vua , ngược dòng Hương giang về thăm điện Hòn Chén linh thiêng...Buổi trưa nghiêng vai đổ nắng xuống bến đò. Trời yên ả lạ thường, cả sân điện râm mát. Khói hương bay lãng đãng, đất trời như giao hòa ... Một làn hương bay, một lời khẩn nguyện...Ngoài sông, nắng bỗng trở mình : dịu dịu, nhẹ nhàng như mây như suối... Đường như sông đã là suối, sông đã hoá mây trời, sông đã là lòng người buổi sơ khai vốn thiện... Hạnh phúc biết bao khi con người biết độ lượng và thương yêu nhau...

Lãng Tự Đức... Đường qua đàn Nam Giao , thoáng nghe được lời người xưa khuyên dạy. Rẽ con lối nhỏ về thăm lãng Tự Đức thơ mộng và phóng khoáng. Con Chu tước ở đây rất đẹp - ẻo lả và tao nhã - một ao sen uốn lượn bên nhà thủy tạ. Bên kia là bến đò đưa vua đi thường ngoạn, câu cá ngâm thơ hoặc nghe rừng thông ca hát trong mùa gió thổi... Bất chợt nghĩ về ông vua...

Vua câu, vua phú, vua... vua hát chầu
Ngã nghiêng thế cuộc về đâu ?
Thần nhiên tự tại Vân Lâu chờ thời !?!
Vua ơi ! Thơ bắt phùng thời
Đời vua là phú, đời người đa đoan
Thơ không gánh nổi giang san
Sân chầu trống vắng, bao quan muện phiền
Thăm vua khi hết túi tiền
Vua ban một ít muện phiền về xe ...

Lãng Khải Định

Khải Định, một ông vua đẽ non nên hồn khắp khiêng . Kết quả của cuộc tình Âu Á truan chuyên của thời cuộc đã biến nhà vua thành hề. Một anh hề mặc áo veston, bên ngoài phủ kín áo rồng cân đai. Vòng vàng đeo đồ cả tay ... điểm tô trên ngực một hai bóng đèn. Vua già sao giống trẻ con - ngạo khinh thế cuộc lon ton ra vào . Vua chơi còn quá anh hề . Hề không cười được, hề làm lòng đau... 128 bạc, 1 công, 1 sân chầu, 1 nhà bia, 1 điện Khải

Thành, 1 lãng Thiên Định nguy nga lộng lẫy . Ô hô ! ... Ha ha ... Lãng một anh hề mới vĩ đại
làm sao, xem trò anh diễn sao đau đớn lòng ...
Ôi ! ông Khải Định
Ngoài lãng hùng vĩ khôn cùng
Bên trong mang áo cải lương nhiều màu
Vua hề mãi tuốt kiếp sau
Trong ngoài : cãi lộn, trước sau : không nhìn...

Ngày thứ ba : Tạ từ

Thế là
một ngày và một ngày nữa đã qua
hai ngày trên đất Huế lạ xa,
niềm thương gói trong nỗi nhớ
... vo tròn, thành niềm lưu luyến cho kẻ đi xa ...

Tuỳ bút cho một chuyến đi xa
Huế, tháng sáu, đầu hè nắng nóng.

Nguyễn Quốc Tuấn

